

LẠI QUỐC KHÁNH*
LÊ ANH XUÂN**

PHÁT TRIỂN ĐỘI NGŨ GIẢNG VIÊN CHUYÊN NGÀNH PHẬT HỌC Ở VIỆT NAM HIỆN NAY¹

Tóm tắt: Vấn đề giáo dục, đào tạo tăng ni của Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã được đặt ra là một nhiệm vụ trọng tâm hàng đầu kể từ khi tổ chức tôn giáo này thành lập vào tháng 11 năm 1981. Trải qua 39 năm thành lập và phát triển, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã hình thành một hệ thống trường các cấp đào tạo về Phật học và đã đào tạo được nhiều thế hệ tăng ni có trình độ Phật học và thế học. Bên cạnh hệ thống đào tạo của Giáo hội Phật giáo Việt Nam thì một số cơ sở đào tạo thuộc hệ thống giáo dục quốc dân cũng đã đào tạo tăng ni ở bậc thạc sĩ và tiến sĩ. Tuy nhiên, thời gian qua, lĩnh vực đào tạo tăng ni chỉ được đề cập ở khía cạnh cơ sở đào tạo, chương trình đào tạo mà chưa chú ý tới đội ngũ giảng dạy. Vì vậy, trong bài viết này, chúng tôi trình bày chuyên sâu hơn về lực lượng giảng dạy ngành Phật học ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Giảng viên; Phật học; Việt Nam.

Dẫn nhập

Tại Việt Nam hiện nay, việc đào tạo, nghiên cứu về Phật học được tổ chức rộng rãi cho giới tăng ni sinh ở các cơ sở đào tạo của Giáo hội Phật giáo Việt Nam, như tại các học viện Phật giáo, Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, các trường cao đẳng, các trường

* Đại học Quốc gia Hà Nội.

** Đại học Quốc gia Hà Nội.

¹ Bài viết được tài trợ bởi Đề tài QG.17.61 của Đại học Quốc gia Hà Nội: *Khảo sát, đánh giá hoạt động đào tạo Phật học ở Việt Nam hiện nay*, do PGS.TS. Lại Quốc Khánh làm chủ nhiệm.

Ngày nhận bài: 18/12/2019; Ngày biên tập: 15/01/2020; Duyệt đăng: 10/02/2020.

trung cấp và một số trường sơ cấp Phật học trong cả nước, trong đó tại các học viện Phật giáo, chương trình đào tạo chuyên ngành Phật học được tổ chức từ bậc Cử nhân đến Thạc sĩ, và gần đây là thí điểm ở bậc Tiến sĩ theo sự đồng ý từ phía Chính phủ¹. Đối với các cơ sở thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, việc nghiên cứu và đào tạo chuyên ngành Phật học trước đây cơ bản nằm trong lĩnh vực Tôn giáo học nói chung. Đến năm 2017, với việc Viện Trần Nhân Tông, đơn vị thành viên của Đại học Quốc gia Hà Nội, triển khai tuyển sinh và đào tạo chuyên ngành Phật học ở bậc Tiến sĩ thì chuyên ngành này chính thức lần đầu tiên được triển khai tại một cơ sở thuộc hệ thống giáo dục quốc dân.

Qua khảo sát về nội dung các chương trình đào tạo chuyên ngành Phật học, chúng tôi nhận thấy tại các học viện Phật giáo thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam hiện nay, về cơ bản các chương trình đào tạo được thiết kế thành 02 phần, gồm khối kiến thức “nội điển” và “ngoại điển” theo như cách gọi trong nghiên cứu về Phật học². Tại các cơ sở đào tạo công lập, tiêu biểu như tại Viện Trần Nhân Tông, Đại học Quốc gia Hà Nội - nơi có chương trình đào tạo trình độ Tiến sĩ Phật học hiện nay, bên cạnh khối các kiến thức cơ bản về Phật học, khối kiến thức của các ngành khoa học liên quan được bổ sung. Điều đó cho thấy để đảm bảo triển khai các chương trình đào tạo Phật học trong nước như hiện nay, nhu cầu nguồn giảng viên tham gia giảng dạy các chương trình sẽ bao gồm những chuyên gia chuyên sâu cả về “nội điển” hay “ngoại điển”, đồng thời có thể thấy sẽ bao gồm cả những nhà chuyên môn thuộc giới tu hành và thế tục. Đây là căn cứ để có thể khái quát về tình hình nguồn giảng viên tham gia đào tạo chuyên ngành Phật học ở Việt Nam hiện nay.

1. Tình hình đội ngũ giảng viên tham gia đào tạo chuyên ngành Phật học tại Việt Nam hiện nay

1.1. Đội ngũ giảng viên tại các cơ sở thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam

Như đã đề cập ở trên, hệ thống đào tạo Phật học thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam hiện nay có 3 cấp là sơ cấp, trung cấp và đại

học (bao gồm sau đại học). Theo đó, bậc sơ cấp thường được tổ chức tại các cơ sở tự viện hoặc do Phật giáo địa phương tổ chức, có nguồn giảng sư tại chỗ. Bậc trung cấp thì theo tình hình cụ thể, Ban Trị sự Phật giáo các địa phương sẽ đề nghị thành lập trường trung cấp Phật học. Nguồn đội ngũ giảng sư cũng do Ban Trị sự Phật giáo địa phương bố trí. Bậc đại học và sau đại học được tổ chức tại các học viện Phật giáo, đặt tại Hà Nội, Huế, Thành phố Hồ Chí Minh và Tp. Cần Thơ. Ngoài ra còn có hệ cao đẳng Phật học do các tỉnh, thành hội Phật giáo các địa phương thành lập, dành cho các tăng ni có nhu cầu học tập nhưng không đủ điều kiện vào học tại các học viện Phật giáo³.

Tại các học viện Phật giáo trực thuộc Trung ương Giáo hội Phật giáo, nguồn nhân lực giảng dạy chuyên ngành Phật học là tương đối tập trung, và có thể nói, đây cũng là những vị đại diện chính cho đội ngũ các nhà giảng dạy, nghiên cứu về Phật học thuộc Giáo hội. Theo số liệu công bố tại website của Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội, số lượng giảng sư thường xuyên của Học viện là khoảng 30 vị, trong đó có tới trên 30% là những vị có trình độ Tiến sĩ⁴. Bên cạnh đội ngũ giảng sư thường xuyên, Học viện có đội ngũ giảng viên thỉnh giảng đến từ Ban Giáo dục Tăng Ni Trung ương (Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam), và từ các trường đại học, các viện nghiên cứu công lập của cả nước. Ở khu vực miền Trung, theo công bố của Học viện Phật giáo Trung ương Việt Nam tại Huế, tính đến năm 2017 đội ngũ giảng viên cơ hữu của Học viện là khoảng 50 vị, trong đó có 60% là những vị có học vị Tiến sĩ, 20% là những vị có học vị Thạc sĩ và 20% còn lại là những học giả, chuyên gia về các chuyên ngành thuộc chương trình đào tạo tại Học viện. Đội ngũ giảng viên thỉnh giảng của Học viện là những giảng viên được mời từ các học viện Phật giáo trong cả nước, các cơ sở giáo dục đại học công lập như Đại học Huế và Đại học Quốc gia Hà Nội⁵. Ở khu vực phía Nam, Học viện Phật giáo Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh công bố tính đến năm 2018 có đội ngũ giảng viên gồm hơn 130 vị có học vị Tiến sĩ và 20 học giả tham gia

giảng dạy thường xuyên theo các chuyên ngành⁶. Đối với Học viện Phật giáo Nam Tông Khmer tại Cần Thơ, cơ sở này có đội ngũ giảng viên cơ hữu còn đang hạn hẹp so với các học viện Phật giáo khác. Học viện có sự cộng tác từ nguồn nhân lực chuyên môn đến từ Học viện Phật giáo Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh, Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, và các trường đại học thuộc khối công lập như Trường Đại học Cần Thơ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Thành phố Hồ Chí Minh, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Hà Nội.

1.2. Đội ngũ giảng viên, chuyên gia từ các cơ sở trong cả nước

Với việc trong hệ thống cơ sở đào tạo thuộc hệ thống giáo dục quốc dân gần đây mới chỉ có Viện Trần Nhân Tông thuộc Đại học Quốc gia Hà Nội là đơn vị đầu tiên chính thức mở một chuyên ngành đào tạo độc lập về Phật học, việc thống kê đội ngũ giảng viên khối công lập có thể tham gia giảng dạy các chương trình đào tạo thuộc chuyên ngành Phật học trước hết phải kể đến đội ngũ đang công tác tại các cơ sở đào tạo về Tôn giáo học. Hiện nay, Tôn giáo học được chính thức tổ chức đào tạo ở Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội (*ở cả ba bậc từ Cử nhân tới Tiến sĩ*), Khoa Tôn giáo học, Học viện Khoa học xã hội thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam (*bậc Thạc sĩ và Tiến sĩ*), Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh (*bậc Cử nhân Chính trị, chuyên ngành Tôn giáo học và ở bậc sau đại học*). Bên cạnh đó, có thể kể tới đội ngũ cán bộ các trung tâm, viện nghiên cứu về tôn giáo thuộc các cơ sở giáo dục và đào tạo trong cả nước, nơi thường xuyên tổ chức các khóa bồi dưỡng ngắn hạn về tôn giáo học. Như vậy, từ đặc thù trong hoạt động đào tạo của ngành tôn giáo học, có thể thấy số lượng các cơ sở đào tạo và nghiên cứu về lĩnh vực này cơ bản tập trung tại các trung tâm học thuật lớn của cả nước như khối các trường đại học, các viện nghiên cứu trực thuộc trung ương. Theo đó, số lượng chuyên gia, nhà nghiên cứu trong lĩnh vực này cũng khá tập trung, đồng thời thường xuyên có sự chia sẻ, liên thông trong thực hiện nhiệm vụ đào tạo trong ngành Tôn giáo học. Qua theo dõi thống

kê tại các học viện Phật giáo, danh sách cán bộ thuộc lĩnh vực này cũng đã có sự cộng tác chặt chẽ trong việc tham gia giảng dạy các chương trình đào tạo Phật học tại các học viện.

Tiếp đến, đội ngũ giảng viên chuyên gia của những ngành có liên quan tới chuyên ngành Phật học, như: Triết học, Văn học, Sử học, Hán Nôm và một số ngành thuộc lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn khác đến từ hệ thống các cơ sở giáo dục, nghiên cứu trong nước cũng đang là nguồn giảng viên, chuyên gia tham gia giảng dạy cho chương trình đào tạo về Phật học tại các học viện Phật giáo, như: đội ngũ giảng viên, chuyên gia của các trường Đại học Khoa học Xã hội Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh, các đại học vùng, địa phương, v.v... cũng như đội ngũ chuyên gia của các viện nghiên cứu thuộc Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam: Viện Triết học, Viện Văn học, Viện Nghiên cứu Hán Nôm, Viện Sử, v.v... Trong rất nhiều hoạt động chuyên môn của mình, Giáo hội Phật giáo Việt Nam cũng đã nhiều lần phối hợp với đội ngũ chuyên gia chủ lực này để cùng tổ chức các sự kiện khoa học lớn, thu hút sự quan tâm rộng rãi của giới nghiên cứu Phật học trong nước và quốc tế.

Bên cạnh đội ngũ giảng viên, chuyên gia thuộc các cơ sở học thuật công lập, nhóm chuyên gia công tác tại các cơ quan làm nhiệm vụ quản lý Nhà nước và chuyên môn từ Trung ương tới địa phương trong lĩnh vực quản lý tôn giáo, văn hóa, bảo tồn bảo tàng, di sản, v.v... cũng là nguồn giảng viên tham gia vào các chương trình đào tạo Phật học. Đặc biệt, đây là đội ngũ chuyên gia có thể mạnh trong hoạt động thực tiễn, có thể tham gia vào những chuyên đề giới thiệu về những đặc trưng của văn hóa Việt Nam nói chung và văn hóa Phật giáo của Việt Nam nói riêng, giới thiệu về những giá trị di sản văn hóa Phật giáo đặc trưng của vùng miền, phản ánh dấu ấn không gian văn hóa Phật giáo qua từng thời kỳ.

Sau cùng là một đội ngũ các chuyên gia nghiên cứu Phật học độc lập, tuy không chính thức tham gia vào các tổ chức, cơ sở đào tạo,

nghiên cứu song thực hiện các nghiên cứu về Phật học với nhu cầu và sự say mê tự thân. Thực tế cho thấy có rất nhiều chuyên gia trong nhóm này là những người có những công trình chuyên sâu, có chất lượng, có đóng góp chung vào hoạt động học thuật liên quan tới Phật học.

2. Những vấn đề đặt ra cho việc phát triển đội ngũ giảng viên Phật học ở trong nước hiện nay

Mục tiêu đào tạo về Phật học trong giới tu hành và trong giới thế tục là khác nhau. Trước khi tìm hiểu về các vấn đề đặt ra cho việc phát triển đội ngũ giảng viên Phật học, cần nhìn nhận về sự khác biệt này để từ đó xác định những vấn đề chung đặt ra trong việc phát triển đội ngũ giảng viên Phật học ở nước ta hiện nay.

Về mục tiêu đào tạo Phật học trong giới tu hành, trước hết đó là việc truyền dạy những nội dung của hệ thống kinh điển, các quan điểm của các tông phái, hệ phái, các truyền thống của các dòng truyền thừa Phật giáo, từ đó giúp cho người học là các nhà tu hành tìm về tinh thần căn cốt những lời dạy của Đức Phật, làm hướng đi đúng đắn cho con đường tu tập. Tiếp theo đó, khi đã tiếp cận con đường đúng đắn theo đúng tinh thần lời dạy của Đức Phật, nhà tu hành phải tham gia hoằng pháp, góp phần đưa “Chánh pháp” lan tỏa rộng rãi. Lúc này, nhà tu hành cần được trang bị những kiến thức “ngoại điển”, thông hiểu “ngũ minh”, đồng thời có các kỹ năng nghiên cứu, kỹ năng tư duy, tranh biện học thuật, cùng với tinh thần “khế lý”, “khế cơ”, với những phẩm chất của quá trình “thân giáo” để làm hành trang trên con đường phụng sự sự nghiệp hoằng dương Phật pháp, xây dựng văn hóa dân tộc. Trong lịch sử Phật giáo Việt Nam, tùy từng giai đoạn có sự thăng trầm, song đào tạo nghiên cứu về Phật học luôn giữ một vai trò quan trọng trong việc duy trì và phát triển đặc sắc của Phật giáo Việt Nam, tạo nên những cuộc chấn hưng và nối dài truyền thống Phật giáo Việt Nam cho tới nay.

Đối với hệ thống giáo dục quốc dân, mục tiêu đào tạo chuyên ngành Phật học ngày nay là nhằm xây dựng, phát triển nguồn nhân lực mà trong đó bao gồm những chuyên gia trong lĩnh vực Phật học, những người làm công việc trong lĩnh vực có liên quan, như

cán bộ tư vấn xây dựng chính sách, những người tham gia thực hiện chức năng quản lý Nhà nước về tôn giáo, tín ngưỡng, tham gia quản lý phát triển văn hóa, bảo tồn bảo tàng, quản lý di sản ở trung ương tới địa phương gắn liền với văn hóa Phật giáo, v.v... Ở Việt Nam, Phật giáo đã thâm nhập sâu sắc, tiếp biến và tạo nên những đặc trưng để hình thành nên một truyền thống Phật giáo của Việt Nam, đồng hành và góp phần làm nên đặc trưng văn hóa Việt Nam. Là những người tham gia công tác nghiên cứu, quản lý và phát huy các giá trị văn hóa liên quan tới Phật giáo, những người làm việc trong lĩnh vực này cần có những kiến thức, kỹ năng đảm bảo có thể thực hiện tốt nghề nghiệp của mình.

Xét về quy mô đào tạo, số lượng học viên tại cơ sở giáo dục đào tạo Phật học thuộc Giáo hội Phật giáo Việt Nam hiện nay là tương đối lớn. Nếu chỉ tính riêng quy mô đào tạo tại các học viện Phật giáo Trung ương, thì tại Học viện Phật giáo tại Huế quy mô đào tạo hàng năm là khoảng 500 học viên, tại Học viện Phật giáo Hà Nội và Học viện Phật giáo Thành phố Hồ Chí Minh là hàng nghìn học viên⁷. Trong khi đó, quy mô đào tạo chuyên ngành Phật học tại các cơ sở giáo dục thuộc hệ thống giáo dục quốc dân hiện nay còn đang ở phạm vi khá nhỏ, do đang trong bước khởi đầu, lại mới được tổ chức đào tạo ở bậc Tiến sĩ (như tại *Viện Trần Nhân Tông, Đại học Quốc gia Hà Nội hiện nay*) nên chưa thể so sánh được với quy mô đào tạo từ các cơ sở thuộc Giáo hội. Trong bối cảnh đó, những mục tiêu đào tạo Phật học cho các đối tượng học viên ở các học viện Phật giáo thuộc Giáo hội sẽ là yếu tố đặc thù, tác động tới nhu cầu phát triển đội ngũ giảng viên Phật học hiện nay. Nếu như đối với các học viên thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, tỷ trọng nội dung của khối kiến thức “nội điển” trong đào tạo Phật học chỉ cần đạt ở mức căn bản, trong khi cần chú trọng tăng cường nội dung ở khối kiến thức khoa học, kỹ năng liên quan khác, thì yêu cầu đối với học viên tại các cơ sở đào tạo thuộc Giáo hội sẽ lại chú trọng chuyên sâu về khối kiến thức “nội điển”, đòi hỏi một lực lượng cán bộ giảng dạy có trình độ Phật học uyên thâm sâu sắc, để có thể hướng dẫn, giúp đỡ cho người học trong suốt quá trình đào tạo.

Tuy nhiên, dù khác biệt về yêu cầu chuyên môn nhưng phương thức thì cùng là hoạt động giảng dạy, trao truyền tri thức, khuyến khích tăng trưởng năng lực cho người học, nên sẽ có những yêu cầu chung trong phát triển đội ngũ nhân lực giảng dạy về Phật học. Tựu trung lại, có thể thấy những vấn đề chung đặt ra cho việc phát triển đội ngũ giảng viên Phật học ở nước ta trong thời điểm hiện nay như sau:

Điều đầu tiên cần nhắc tới là số lượng đội ngũ giảng viên/giảng sư giảng dạy chuyên ngành Phật học nói chung còn đang thiếu hụt. Với số liệu mà các học viện Phật giáo công bố như đã nêu trên đây, ngoài Học viện Phật giáo Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh là cơ sở có số lượng giảng sư cơ hữu đông đảo nhất thì các học viện tại Hà Nội và Huế, số lượng giảng sư cơ hữu mới chỉ tới con số hàng chục, thậm chí như tại Cần Thơ thì số lượng này là rất hạn hẹp, cần phải nhờ tới sự hợp tác của các cơ sở đào tạo khác ở trong và ngoài Giáo hội. Việc hợp tác chia sẻ đội ngũ cán bộ thỉnh giảng của các học viện với các cơ sở ở trong và ngoài Giáo hội mặc dù là cần thiết, song cũng phản ánh một điều các học viện chưa thật sự chủ động được về nguồn giảng viên, trong bối cảnh nhu cầu, quy mô đào tạo hàng năm của các học viện ngày càng gia tăng. Điều này ít nhiều sẽ có những ảnh hưởng nhất định tới chất lượng đào tạo, đặt ra vấn đề cần có sự đảm bảo về số lượng giảng viên tương quan với nội dung chương trình đã thiết kế, với kế hoạch lịch trình giảng dạy và quy mô học viên tham gia các chương trình đào tạo, bao gồm cả trong giới tăng ni sinh và học viên thế tục.

Vấn đề thứ hai trong phát triển đội ngũ giảng viên Phật học ở Việt Nam hiện nay là cần thúc đẩy tinh thần học thuật, nghiên cứu trong chính đội ngũ giảng viên, không chỉ dừng lại ở việc làm nhiệm vụ truyền thụ kiến thức một chiều, nhất là đối với đội ngũ giảng viên ở các học viện Phật giáo, môi trường đào tạo các bậc cử nhân và sau đại học Phật học. Trong các trường đại học nói chung của hệ thống thế tục, chính là việc phát huy “tinh thần đại học”, thúc đẩy xây dựng một nền giáo dục đại học “khai phóng”, điều rất gần gũi với tinh thần của Phật giáo, luôn khuyến khích sự phát triển

của trí tuệ thông qua quá trình tự tìm tòi, học hỏi, chứng nghiệm. Trong lịch sử, thời kỳ tồn tại của các trường đại học Phật giáo tại Ấn Độ, mà hình mẫu tiêu biểu là Đại học Nalanda, cũng là thời kỳ đã chứng kiến sự xuất hiện của các bậc danh sư lỗi lạc, những vị danh tăng xuất sắc. Với một tinh thần học thuật rất cao, các trường đại học này đã trở thành nơi thu hút, đào tạo nhân tài Phật học khắp nơi trên thế giới. Ngày nay, việc thúc đẩy và xây dựng môi trường học thuật tại các học viện Phật giáo ở Việt Nam cần phải trở thành một yêu cầu thường xuyên, phù hợp với yêu cầu mang tính thời đại và cũng là của truyền thống trong đào tạo nghiên cứu Phật học.

Vấn đề thứ ba được đặt ra trong việc phát triển đội ngũ giảng viên Phật học hiện nay là cần phát hiện, đào tạo và bồi dưỡng để xuất hiện các bậc “tôn sư”, “danh sư” trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo về Phật học, mà nếu xét như ở yêu cầu tương tự trong hệ thống giáo dục đại học quốc dân, thì chính là việc đòi hỏi cần phải có những giáo sư đầu ngành của mỗi chuyên ngành khoa học. Trong suốt thời gian dài vừa qua, Phật giáo Việt Nam đã đồng hành với lịch sử thăng trầm đất nước, vì hoàn cảnh lịch sử mà công cuộc bồi dưỡng và phát triển nhân tài trong lĩnh vực Phật học ở trong nước chưa đạt kết quả tốt, dù đã trải qua một thời gian mấy chục năm chăm lo, chú trọng cho hoạt động đào tạo tăng tài bồi dưỡng phát triển đội ngũ. Trên bình diện chung của Phật giáo thế giới, Phật giáo Việt Nam đã để lại những dấu ấn, đã xuất hiện những nhà tu hành Việt Nam có ảnh hưởng lớn, những người đã mang văn hóa Phật giáo Việt Nam ra với thế giới. Tuy nhiên, vấn đề đặt ra là ngay ở trong nước, vẫn cần phải sớm xây dựng, phát triển những nhân tài trong lĩnh vực Phật học, sẵn sàng phục vụ và dẫn dắt công cuộc đào tạo, phát triển đội ngũ nhân tài kế cận.

Vấn đề căn bản sau cùng trong phát triển đội ngũ giảng dạy Phật học ở Việt Nam hiện nay là cần thúc đẩy mối quan hệ giao lưu quốc tế giữa đội ngũ giảng dạy chuyên ngành Phật học trong nước với đội ngũ giảng dạy chuyên ngành Phật học ở các quốc gia và khu vực trên thế giới. Sự thay đổi, phát triển của thế giới hiện đại

tác động tới phương thức giảng dạy và nghiên cứu, đòi hỏi chính những người thầy cũng cần phải có sự cập nhật, thay đổi cho phù hợp theo đúng tinh thần “khế lý”, “khế cơ”, để truyền thụ, lan tỏa tư tưởng, kiến thức một cách hiệu quả tới từng thế hệ học viên. Thế giới đang bước vào thời đại của sự kết nối vạn vật qua các phương tiện công nghệ, tạo điều kiện cho việc ra đời những phương thức giảng dạy hiện đại, đảm bảo sự hiệu quả trong công tác đào tạo, thay thế cho những phương pháp truyền thống đã dần lạc hậu. Theo đó, đội ngũ giảng viên giảng dạy chuyên ngành Phật học cũng cần có sự thay đổi, cập nhật thích ứng với những kỹ năng, phương pháp giảng dạy hiện đại theo tình hình chung của xã hội thế tục, đáp ứng yêu cầu của thời đại, phục vụ tốt cho việc đào tạo bồi dưỡng học viên trong cả giới tu hành và thế tục.

3. Những đề xuất phát triển đội ngũ giảng viên Phật học tại Việt Nam hiện nay

Để giải quyết tình trạng thiếu hụt nguồn giảng viên giảng dạy các chương trình đào tạo chuyên ngành Phật học, cần sớm có biện pháp tăng nhanh số lượng giảng viên giảng dạy. Theo báo cáo của Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam, hiện nay Giáo hội có 02 địa điểm tổ chức đào tạo giảng sư (01 ở chùa Hòa Khánh, Thành phố Hồ Chí Minh và 01 ở chùa Vạn Phúc, Hà Nội), theo các trình độ trung cấp và cao cấp. Tuy nhiên, để có thể đào tạo một số lượng đội ngũ các giảng sư ổn định, đáp ứng nhu cầu ngày càng tăng về mặt số lượng theo yêu cầu của các chương trình đào tạo, đã có ý kiến đề xuất cần phải thành lập Khoa Sư phạm ở các học viện Phật giáo, làm nhiệm vụ đào tạo ra đội ngũ giảng viên các thế hệ, đáp ứng nhu cầu của các cơ sở đào tạo, giáo dục Phật học. Bên cạnh đó, cũng cần tính tới việc mở rộng thu hút đội ngũ các vị được đào tạo bài bản ở các trung tâm Phật học uy tín nước ngoài, có kinh nghiệm và trải nghiệm về hoạt động tổ chức đào tạo, giảng dạy Phật học hiện đại, gia nhập nguồn giảng viên Phật học trong nước, sớm bổ sung cho đội ngũ giảng dạy. Tuy nhiên, trong vấn đề này cũng cần lưu ý để xây dựng và ban hành những tiêu chuẩn có tính chất chuẩn hóa, áp

dụng cho việc tuyển chọn đối với đội ngũ giảng sư thuộc hệ thống do Giáo hội quản lý. Một số ý kiến đề xuất sử dụng tiêu chí như những tiêu chí của giới giảng viên thuộc hệ thống giáo dục quốc dân, tuy nhiên cần nhận thấy tiêu chí đối với các bậc giảng sư đào tạo ra các nhà tu hành là có sự khác biệt, việc vận dụng tiêu chí này chỉ nên áp dụng nếu đội ngũ giảng sư của Giáo hội được mời tham gia giảng dạy tại các cơ sở giáo dục thuộc hệ thống giáo dục quốc dân.

Đề xuất tiếp theo nhằm phát triển đội ngũ giảng viên trong đào tạo Phật học là thúc đẩy việc thường xuyên tự nâng cao năng lực, trình độ, kỹ năng nghiệp vụ giảng dạy, nghiên cứu trong đội ngũ giảng viên giảng dạy trong lĩnh vực Phật học. Nếu như ở hệ thống các cơ sở giáo dục đào tạo thể tục, hoạt động đào tạo bồi dưỡng nâng cao trình độ đối với đội ngũ giảng viên là yêu cầu thường xuyên hàng năm thì điều này cũng là rất cần thiết trong phát triển đội ngũ giảng viên do Giáo hội quản lý. Hình mẫu những vị “tôn sư” theo truyền thống Phật giáo luôn là những người có phẩm chất đạo hạnh và trí thức mẫu mực, là tấm gương thường xuyên học hỏi, nghiên cứu, chứng nghiệm, đề rồi hướng dẫn, truyền đạt lại cho những người đi sau những tri thức, trải nghiệm, đồng thời là cảm hứng cho quá trình tự học tập, tìm hiểu không ngừng. Trong thời kỳ hiện đại, người thầy trong giới tu hành cũng phải biết vận dụng những phương pháp giảng dạy hiện đại, trong đó cần có ý thức thực sự trong việc coi người học là trung tâm, tăng cường tính tương tác hai chiều, tăng cường hình thức tranh biện, phản biện, xây dựng thói quen tự học, tự tìm tòi nghiên cứu cho người học. Chính với những yêu cầu tương tự như mang tính thời đại nhưng lại rất truyền thống vốn như tôn chỉ của giáo dục đào tạo Phật học như vậy, sẽ là điều tác động tới nhận thức và nỗ lực của người thầy, góp phần làm nâng cao chất lượng đội ngũ giảng viên Phật học hiện nay.

Đề xuất sau cùng trong việc phát triển đội ngũ giảng viên Phật học trong nước hiện nay là việc cần phải thúc đẩy đội ngũ giảng viên tham gia vào mạng lưới các hoạt động đào tạo nghiên cứu Phật học toàn cầu, trong đó chú trọng kết nối với các cơ sở đào tạo Phật

học uy tín trong khu vực và trên thế giới. Theo báo cáo của Giáo hội, trong nhiệm kỳ 2012 - 2017 vừa qua có Học viện Phật giáo Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh đã triển khai ký hợp tác giáo dục với 11 trường đại học trên thế giới, tại các quốc gia và vùng lãnh thổ, như: Ấn Độ, Trung Quốc, Thái Lan, Đài Loan, v.v... Chúng ta hy vọng vào việc mở rộng mối quan hệ quốc tế từ phía tất cả các học viện Phật giáo trong nước. Thông qua hợp tác quốc tế trong hoạt động đào tạo nghiên cứu về Phật học, cụ thể là trao đổi, bồi dưỡng đội ngũ giảng viên, hợp tác trong triển khai các chương trình, dự án, đề tài nghiên cứu khoa học quốc tế, v.v... sẽ giúp cho đội ngũ giảng viên Phật học trong nước có điều kiện hội nhập, tham gia mạng lưới nghiên cứu, đào tạo Phật học toàn cầu, mở rộng hoạt động giao lưu, tăng cường hiểu biết, học hỏi kinh nghiệm quốc tế trong hoạt động đào tạo và nghiên cứu Phật học. /.

CHÚ THÍCH:

- 1 Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam, *Báo cáo Tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VII (2012 – 2017) và Chương trình hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VIII (2017 – 2022)*, Đại hội Phật giáo toàn quốc lần thứ VIII, 2017.
- 2 Có thể lấy ví dụ ở khung chương trình đào tạo Cử nhân Phật học do Học viện Phật giáo Việt Nam tại Huế công bố, các môn học “ngoại điển” được bố trí ở khối kiến thức chung (với những chuyên đề như *tiếng Việt, văn học, lịch sử Việt Nam, tâm lý học, giáo dục học, xã hội học đại cương, Hán Nôm, ngoại ngữ đại cương*) và ở khối kiến thức cơ sở ngành (như *lịch sử, văn hóa Phật giáo thế giới, ở Việt Nam, ở các địa phương, khối ngôn ngữ kinh tạng*). Còn lại những môn học “nội điển” thì nằm ở khối kiến thức cơ sở ngành (như *Thiền học, Giới học, Luật học*) và ở khối kiến thức chuyên ngành (như *các bộ Kinh, Luật, Luận kinh điển*).
- 3 Phúc Nguyên, *Những bước tiến trong công tác giáo dục - đào tạo của Giáo hội Phật giáo Việt Nam*, btgcp.gov.vn, truy cập ngày 09/7/2019. Link truy cập: http://btgcp.gov.vn/Plus.aspx/vi/News/38/0/240/0/1566/Nhung_buoc_tien_trong_cong_tac_giao_duc_dao_tao_cua_Giao_hoi_Phat_giao_Viet_Nam
- 4 Thông tin về đội ngũ giảng sư do website của Học viện Phật giáo Việt Nam tại Hà Nội công bố. Link truy cập: <http://hvpqvn.edu.vn/gioi-thieu/giang-su/>
- 5 Học viện Phật giáo Việt Nam tại Huế (2017), *Kỷ niệm 20 năm thành lập Học viện Phật giáo Việt Nam tại Huế 1997 – 2017*, Nxb. Thuận Hóa, Huế, tr. 22.
- 6 *Học viện Phật giáo Việt Nam tại Thành phố Hồ Chí Minh: 35 năm hình thành và phát triển*. Link truy cập: <https://www.youtube.com/watch?v=p1LSZ9vvIIM>

- 7 Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam, *Báo cáo Tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VII (2012-2017) và Chương trình hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VIII (2017-2022)*, Đại hội Phật giáo Toàn quốc lần thứ VIII, 2017.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. *Báo cáo Tổng kết hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VII (2012-2017) và Chương trình hoạt động Phật sự nhiệm kỳ VIII (2017-2022)* của Hội đồng Trị sự Trung ương Giáo hội Phật giáo Việt Nam tại Đại hội Phật giáo Toàn quốc lần thứ VIII, 2017.
2. Học viện Phật giáo Việt Nam tại Huế (2017), *Kỷ niệm 20 năm thành lập Học viện Phật giáo Việt Nam tại Huế 1997-2017*, Nxb. Thuận Hóa, Huế.
3. Phúc Nguyên, *Những bước tiến trong công tác giáo dục - đào tạo của Giáo hội Phật giáo Việt Nam*, btgcp.gov.vn, truy cập ngày 09/7/2019. Link truy cập: http://btgcp.gov.vn/Plus.aspx/vi/News/38/0/240/0/1566/Nhung_buoc_tien_trong_cong_tac_giao_duc_dao_tao_cua_Giao_hoi_Phat_giao_Viet_Nam

Abstract

DEVELOPMENT OF THE BUDDHIST PROFESSIONAL LECTURES IN VIETNAM AT PRESENT

Lai Quoc Khanh

Vietnam National University, Hanoi

Le Anh Xuan

Vietnam National University, Hanoi

The issue of education and training for monks and nuns of the Buddhist Sangha of Vietnam has been an important task since its establishment in November 1981. Over 39 years of development, the Buddhist Sangha of Vietnam has formed a system of schools at all levels of Buddhist education and trained many generations of monks and nuns with Buddhist and secular qualifications. In addition to the educational system of the Buddhist Sangha of Vietnam, there are institutions of the national educational system which have also trained monks and nuns at masters and doctoral levels. However, in recent years, the training of monks and nuns just mentioned in terms of educational institutions and programs. Therefore, this article presents the lecturers of Buddhism in Vietnam today.

Keywords: Lecturers; Buddhology; Vietnam.